

Яригіна Єлизавета Петрівна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Одним із засобів забезпечення соціальної безпеки особистості, попередження соціальних ризиків виступає соціальний захист населення. Аналіз світового досвіду підтверджує, що моделі соціальної політики й соціального захисту населення визначаються економічною системою, політикою, соціальними цілями, орієнтацією держави на забезпечення якості життя, а також стабільності і прозорості системи.

Виходячи зі сказаного, вважаємо, що соціальні завдання в правовій державі повинні бути зведені в ранг пріоритетних. У такому разі держава виступає гарантом збереження єдиного громадського організаційного простору і реалізує ефективну соціальну політику.

Моделі соціального захисту населення — умовний взірець, аналог або стандарт соціального захисту, які використовуються при соціальному страхуванні у розвинених країнах світу. Як відомо, існують такі моделі: 1) соціально-демократична у скандинавських країнах, за якої держава бере на себе основну відповідальність за соціальний захист населення; 2) неоліберальна модель, за якої соціальний захист здійснюється здебільшого найманими працівниками і капіталістами; 3) змішана модель або комплексна, яка базується на участі держави та підприємців у забезпеченні соціального захисту, що здійснюється під контролем держави; 4) модель Беверіджа передбачає охоплення кожного громадянина соціальною страховою або грошовою допомогою, а головним завданням держави повинен стати захист громадян мінімальними соціальними доходами. На наше переконання, у реаліях сучасної України кращою буде комплексна модель. Пояснимо. Принципами комплексної моделі, яка є значущою для організації соціального захисту та її ефективного

функціонування, є: націленість на захист сімейних доходів, їх індексація; законодавче визначення соціальних зобов'язань держави; використання потенціалу громадських об'єднань і організацій у сфері соціального захисту населення; соціальна експертиза законопроектів тощо. Зупинимося на останньому аспекті. Одним із пріоритетних напрямків роботи експертів має стати вивчення й узагальнення різноманітного закордонного досвіду розробки соціальних стандартів якості і рівня життя й соціального захисту населення, тобто проведення державної соціальної стандартизації. При цьому мова слід вести не тільки про теорію, а в першу чергу про державну та громадську практику в цій сфері, механізми, які дозволяють виконати відповідні завдання.

Звісно, для того, щоб проводити експертизу, треба розуміти, що буде вивчатися. Отже, передусім треба з'ясувати, що ж таке соціальна безпека. Вченими даються різні дефініції цього поняття. Так, на думку О. Скрипнюк і В. Тихого, соціальна безпека – це позитивно врегульований правовими нормами і реалізований на практиці стан, коли держава забезпечує наявними в її розпорядженні демократичними методами підтримання гідного рівня життя громадян і гарантує можливість задоволення основних потреб їх розвитку [1; с. 45]. Із цим варто погодитися.

До сказаного додамо, що головними завданнями соціальної безпеки у соціальній сфері виступають: 1) визначення видів соціального забезпечення, які необхідно надати певним верствам населення; 2) розподіл соціальних благ за принципом соціальної справедливості; 3) створення умов для підвищення соціально-економічної активності населення, застосування сучасних мотиваційних і стимулюючих механізмів високопродуктивної праці; 4) забезпечення достатнього життєвого рівня кожної людини; 5) створення необхідних умов доступу до об'єктів соціальної інфраструктури; 6) здійснення моніторингу за динамікою соціальної міграції і соціальною структурою суспільства для розробки і вжиття заходів щодо збереження соціальної стабільності; 7) забезпечення доступності медичної і медико-санітарної допомоги, санітарно-епідеміологічного добробуту населення; 8) захист громадян як споживачів [2; с. 34].

Враховуючи те, що в Україні пошвидко інтеграційні процеси, входження нашої держави в європейське суспільство, актуалізується питання іміджу. Зрозуміло, що високий імідж нашої країни залежить, перш за все, від успіхів у рішенні внутрішніх соціальних проблем, привабливості життя в ній. Значною мірою імідж формується і завдяки здобуткам у справі приєднання до системи соціальних цінностей європейського простору. Необхідно детальніше вивчати міжнародний досвід вирішення глобальних соціальних проблем. Спираючись на наведене, можемо вказати, що успішною може бути соціальна політика, яка впливає з науково обґрунтованої соціальної стратегії розвитку країни, забезпечує соціальну безпеку громадян України [3; с.28].

Вищесказане дозволяє констатувати, що вихід української економіки на траєкторію зростання потребує невідкладної перебудови сфери соціального захисту, і насамперед, істотного підвищення добробуту людей, подолання глибокого падіння їх життєвого рівня. У даному випадку йдеться про можливість країни забезпечити задоволення життєвих потреб населення на рівні європейських країн. Отже, для підвищення ефективності регуляторної політики соціального захисту, на нашу думку, необхідне встановлення стандарту якості життя, що є інтегральною характеристикою, складовими якої є показники напрямів соціального захисту, що мають відповідати стандартам високої якості життя європейських країн.

При розробці соціальних стандартів враховують два аспекти: 1) стандартизацію соціальних прав; 2) розробку соціальних стандартів рівня життя. Стандартизація соціальних прав передбачає: право на працю, професійну підготовку, нормальні умови праці, свободу професійних об'єднань, укладання колективних договорів, права дітей і підлітків, працюючих жінок, сім'ї, інвалідів і осіб похилого віку, а також права працівників-мігрантів та їх сімей на захист, безплатну медичну допомогу і соціальне забезпечення. Значна частина стандартизованих соціальних прав відображена в чинних законах України.[4; с. 6].

На жаль, поки що в Україні не сформовано системи стабільного відстеження інформації, яка узагальнює оцінки соціально-економічного стану, умов розвитку суспільства, ставлення громадськості до соціальних реформ. Дуже широкий спектр соціальних стандартів рівня життя, їх багатогранність зумовлюють необхідність створення універсальної системи соціальної експертизи. Потрібен постійний моніторинг не тільки соціальних стандартів, їх переосмислення з точки зору соціальної безпеки суспільства. У першу чергу, слід визначити такий комплекс мінімальних соціальних стандартів рівня життя, які можуть бути гарантовані державою і нею дотримуватися.

Отже, Україна робить перші кроки в напрямі формування соціальної держави через реформування системи соціального захисту. З огляду на це слід впорядкувати законодавчо-правову базу, розробити й прийняти низку законодавчих актів, відповідно до яких буде врегульовано основні спірні моменти.

Таким чином, забезпечення соціальної безпеки має бути спрямоване насамперед на недопущення непоправних соціальних руйнувань або таких негативних наслідків, що потребують для свого відновлення дуже великих зусиль і тривалого часу. Доцільно розробити механізм забезпечення соціальної безпеки, впровадити науково обґрунтовану систему її оцінки й виміру.

Список використаних джерел:

1. Скрипнюк О. Соціальна держава і проблеми забезпечення соціальної безпеки / О.Скрипнюк, В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 2. – С. 45–48.
2. Соціальна безпека як інститут права соціального захисту населення / Б.І. Сташків // Актуальні проблеми держави і права. – 2007. – Вип. 30. – С. 32–36
3. Соціальна безпека: сутність та вимір. наук. доп. / О. П. Коваль. – Київ: НІСД, 2016. – 43 с.
4. Папієв М. Світовий досвід застосування соціальних стандартів / М. Папієв // Економіка України. – 2004. – № 1. – С. 4–8.